

Aynanın Sırrı

Sabahları uyanıp, elimizi yüzümüzü yıkarken aynaya bakarız. Aynaya bakarken acaba onun ne kadar sıra dışı bir nesne olduğunu bilmem hiç düşündünüz mü? Birçoğumuzun bu soruya yanıtı hayır olabilir. Çünkü günümüzde aynalar artık günlük yaşamın içine girmiş, sıradan bir eşya haline gelmişlerdir. Oysa çok değil, bundan birkaç yüzyıl önce aynalar çok değerli nesnelerdi, pahalıydı bu yüzden yalnızca zenginlerin edinebildiği eşyalardı. Yapımındaki sırrı kimse bilemezdi. Bu sırrı öğrenmek için uğruna ölünür, öldürülürdü. Peki nerden, geliyor aynaların sırrı?

Pürüzlü bir yüzeye düşen ışık her yönde yayılır. Buna karşılık, pürüzsüz ve parlak bir yüzey üzerine gelen ışığı belirli bir yöne gönderir. Buna yansıma denir. Yansıma sayesinde

pürüzsüz cam ya da metal yüzeye bakarsak kendi görüntümüzü görebiliriz.

Eski insanlar da kullanırdı aynaları. Mısırlılarda, Yunanlılarda ve Romalılarda aynalar altın, gümüş, bronz ya da kalaydan yapılırdı. 12. yüzyıldan sonra durum değişti. Kaya kristalinin ya da camın arka yüzünü gümüşle ya da kurşunla daha sonra da kalayla kaplama yöntemi bulundu. Ancak bu yöntemlerle yapılan aynalar, lüks eşyalardı. Bunları herkes edinemezdi. Daha sonra 17. yüzyılda elde edilen yapım tekniğiyle yeni gelişmeler sağlandı. Bu gelişmeler sayesinde aynalar, olağan ev eşyaları haline gelmiş ve çoğalmışlardır.

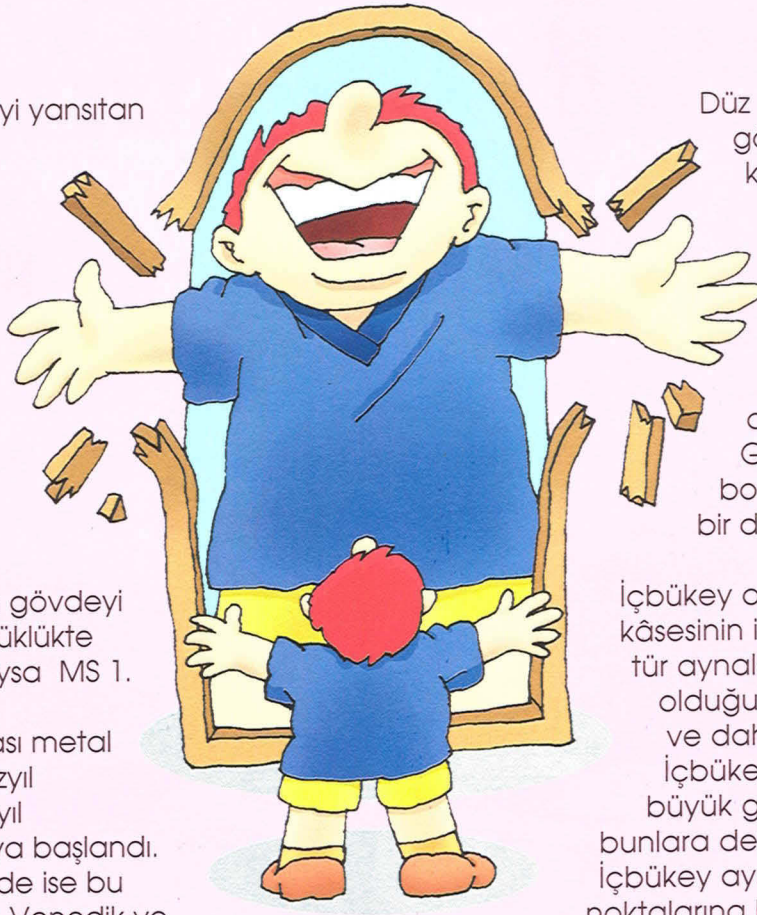
Bugün en çok kullanılan ayna yapım yöntemi, düz bir camın bir yüzünü gümüş ya

da alüminyum gibi iyi yansıtan bir sırta kapladıktan sonra sırrın zedelenmesini önleyici bir boyayla boyamaktır.

Kullanılan ilk aynalar el aynaları biçimindeydi. Genellikle fazla büyük değildi bunlar. Taşınabilir yapıları vardı. Bütün gövdeyi gösterebilecek büyüklükte aynaların yapılmasıysa MS 1. yüzyıldan sonra yaygınlaşmıştır. Arkası metal olan aynalar 12. yüzyıl sonunda ve 13. yüzyıl başında kullanılmaya başlandı. Rönesans döneminde ise bu aynaların yapımının Venedik ve Nürnberg gibi kentlerde yoğunlaştığını görürüz. Venedik, bu dönemde ayna üretim merkezi olarak ünlenmişti. Düzgün, kusursuz ve şık aynalar üretebilen Venedikli ayna ustaları aynanın yapımını bir sır gibi sakladıkları için, kent ayna üretiminde nerdeyse bir tekel olmuştu. Bundan sonra bazı ayna işçilerinin bilgilerini dışarıya sızdırmalarıyla ayna yapımı dünyaya yayıldı.

17. yüzyıl ortalarına gelindiğinde ayna üretimi Londra ve Paris'te yaygınlaşmıştı. Ayna ustaları aynanın yapımına olduğu kadar çerçevelerinin yapımına da büyük önem veriyorlardı. Fildişi süslemeli, ağaç oymalı çerçeveler aynaların güzelliğini olduğu kadar değerini de artırıyordu. 19. yüzyılda ayna üretiminde yeni ve ucuz tekniklerin ortaya çıkması ayna kullanımını önemli ölçüde yaygınlaştırdı.

Günümüzde aynalara her yerde rastlayabiliriz. Gündelik yaşamda evlerimizde, otomobillerde hatta bazı binaların dışında bile aynalar kullanılıyor. Kullandığımız aynaları verdikleri görüntüye göre üçe ayırabiliriz. Bunlar, düz aynalar, içbükey ve dışbükey aynalar olarak adlandırılırlar.

Düz aynadan yansıyan görüntü her zaman karşındaki nesnenin tam benzeridir. Nesnenin büyüklüğü, aynaya uzaklığı ne olursa olsun hep aynı büyüklükte ve aynı uzaklıkta görünür. Görüntünün boyutlarında herhangi bir değişiklik olmaz.

İçbükey ayna bir çorba kâsesinin içi gibi çukurdur. Bu tür aynalar nesneleri olduğundan daha büyük ve daha yakın gösterir. İçbükey aynalar cisimleri büyük gösterdikleri için bunlara dev aynası da denir. İçbükey aynalar odak noktalarına bir ışık kaynağı konulduğunda ışığı dağıtmadan uzağa gönderebildiği için ışıldak, ya da deniz feneri yapımında kullanılır.

Dışbükey aynalarsa dışa doğru bombeli aynalardır. Metal bir kaşığın arka yüzü bu tür aynalara iyi bir örnektir. Bu aynalar ipince ve daha uzak bir görüntü verirler. Gerek içbükey aynalar, gerekse dışbükey aynalar düz aynaların tersine nesnelerin görüntüsünü değiştirerek yansıtır. Lunaparklarda kullanılan kahkaha aynaları özel biçimde içe, dışa bükülmüş eğri aynalardır. Kendinizi karşısında bazen kısa boylu, şişman gördüğünüz aynalar içbükey; sizi ipince ve uzun boylu gösteren aynalarsa dışbükey aynalardır.

Eğer hâlâ aynaların sıradan eşyalar olduğunu, çok da önemli bir yanlarının olmadığını düşünüyorsanız size bir sır verelim. Bu sır aynaların sırrıdır: Eğer aynalar olmasaydı neye benzediğinizi, nasıl göründüğünüzü asla tam olarak bilemeyecektiniz. Size kendinizi gösteren ve herkesten daha iyi betimleyen nesnelerdir aynalar.

Eyvah
Burnumda siville
çıkış!

Gökhan Tok
Resimleyen: Yiğit Özgür